สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

ตัวอย่าง

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3

ดร.อาชนัน เกาะไพบูลย์

อาชนัน เกาะไพบูลย์.
เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา.
1. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. 2. การค้าระหว่างประเทศ. 3. การเงินระหว่างประเทศ.

HF1359
ISBN 978-616-602-305-3
ISBN (ebook) 978-616-602-308-4

ลิขสิทธิ์ของ**โครงการตำราคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**
สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 เดือนสิงหาคม 2569
จำนวน 50 เล่ม
ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ (ebook) พฤศจิกายน 2569

สำนักงานบริหารการพิมพ์ธรรมศาสตร์
จัดพิมพ์โดย**สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**
99 หมู่ 18 อาคารโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121
โทร. 085-112-6081, 085-112-6968
http://thammasatpress.tu.ac.th

จัดจำหน่ายโดย**ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**
โทร. 02-564-4438, 085-112-6081
https://linktr.ee/tubookstore

พิมพ์ที่**โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนสิงหาคม 2561 จำนวน 500 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนตุลาคม 2563 จำนวน 100 เล่ม (ฉบับพิมพ์เพิ่ม)
พิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนมีนาคม 2568 จำนวน 60 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 3 เดือนสิงหาคม 2569 จำนวน 50 เล่ม

ตัวอย่าง

ราคาเล่มละ 400.- บาท

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง (10)

สารบัญภาพ (11)

คำนิยม ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร (12)

คำนิยม ดร.สมศักดิ์ แต้มบุญเลิศชัย (15)

คำนิยม ดร.สมชาย หาญหิรัญ (16)

คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2) (18)

คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1) (20)

กิตติกรรมประกาศ (22)

บทที่ 1 เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา 1

1.1 ทำไมต้องรู้เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ 1

1.2 เกี่ยวกับหนังสือ 5

บทที่ 2 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศและบทประยุกต์ 11

2.1 บทนำ 11

2.2 ก่อนมีวิชาเศรษฐศาสตร์: ลัทธิพาณิชยนิยม 13

2.3 แบบจำลองความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ 14

2.3.1 กรอบแนวคิดและประโยชน์จากการค้าขายระหว่างประเทศ 14

2.3.2 คนได้-คนเสียจากการค้าระหว่างประเทศ 17

2.3.3 บทบาทของทรัพยากรในการกำหนดรูปแบบทางการค้า 19

2.4 ภาครัฐและอิทธิพลต่อรูปแบบการค้าระหว่างประเทศ 25

2.4.1 ทฤษฎีการค้าใหม่: แบบจำลองการเลือกผู้ชนะ 26

2.4.2 ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 31

2.4.3 ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแบบซ่อนเร้น 36

2.5 แนวคิดความหลากหลายของกิจการ 37

2.6 นัยทางธุรกิจ 42

2.7 บทสรุป 45

ภาคผนวก 2.1 Revealed Comparative Advantage Index (RCA) 46

ตัวอย่าง

หน้า

บทที่ 3 นโยบายการค้าระหว่างประเทศ 49

3.1 บทนำ 49

3.2 นัยของมาตรการภาษีศุลกากรต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม 50

3.3 บทวิเคราะห์ภาษีศุลกากรของประเทศต่างๆ 56

3.4 มาตรการที่มิใช่ภาษีศุลกากร 61

3.4.1 โควตานำเข้า 61

3.4.2 การอุดหนุนการส่งออกและการทุ่มตลาด 65

3.4.3 มาตรการบังคับใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศ 68

3.4.4 มาตรการอื่นๆ 73

3.5 การคุ้มครองกับการพัฒนาอุตสาหกรรม 76

3.6 บทสรุป 77

ภาคผนวก 3.1 ระดับความรุนแรงของมาตรการ LCR 81

ภาคผนวก 3.2 สูตรการคำนวณอัตราการคุ้มครองที่แท้จริง 82

บทที่ 4 การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ 85

4.1 บทนำ 85

4.2 ความหมายและประเภทของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ 86

4.3 กรอบแนวคิดทางทฤษฎีของ FTA 88

4.3.1 FTA กับมุมมองของประเทศนำเข้า 88

4.3.2 FTA กับมุมมองของประเทศส่งออก 92

4.4 กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดและผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศสมาชิก 94

4.5 งานศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลกระทบของ FTA 99

4.5.1 งานศึกษากลุ่มคาดการณ์ผลกระทบ (*Ex ante*) 99

4.5.2 งานศึกษากลุ่มประเมินผลที่เกิดขึ้นจริง (*Ex Post*) 103

4.5.3 งานศึกษาการตัดสินใจใช้สิทธิพิเศษตามกรอบ FTA 104

4.6 FTA กับเศรษฐกิจโลก 106

4.6.1 ภาพรวมของ FTA โลก 106

4.6.2 FTA ที่ประเทศไทยมีส่วนเกี่ยวข้อง 110

4.6.3 การใช้ประโยชน์จาก FTA ของไทยที่ผ่านมาและความท้าทาย 112

4.7 บทสรุป 115

ภาคผนวก 4.1 ตัวอย่างความสลับซับซ้อนของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิด 116

ตัวอย่าง

หน้า

บทที่ 5 บริษัทข้ามชาติกับการค้าระหว่างประเทศ 121

5.1 บทนำ 121
5.2 ทำไมบริษัทจึงออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ 122
5.3 ประโยชน์ที่บริษัทได้รับจากการออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ 125
5.4 นัยต่อประเทศผู้รับทุน (host country effect) 128
5.5 FDI กับการค้าระหว่างประเทศ 135
5.6 ความท้าทายเชิงนโยบายของ FDI ในทัศนะของประเทศกำลังพัฒนา 138
5.7 บทสรุป 143

บทที่ 6 Global Production Sharing กับการค้าระหว่างประเทศ 145

6.1 บทนำ 145
6.2 คำจำกัดความและภาพรวมของ GPS 146
6.3 ปัจจัยกำหนดการตัดสินใจแบ่งแยกขั้นตอนการผลิต 150
6.4 การตัดสินใจแบ่งแยกขั้นตอนการผลิตภายใน-ระหว่างบริษัท และภายใน-ระหว่างประเทศ 156
6.5 ประเภทของเครือข่ายการผลิต 159
6.6 นัยของ GPS ต่อการค้าระหว่างประเทศ 162
6.7 ประโยชน์และข้อพึงระวังจากการมีส่วนร่วมใน GPS 169
6.8 ข้อตกลง FTA กับ GPS 170
6.9 ความพยายามแยกห่วงโซ่อุทาน (Decoupling) ต่อ GPS 177
6.10 บทสรุป 180

บทที่ 7 ดุลการชำระเงินและนัยทางเศรษฐกิจ 181

7.1 บทนำ 181
7.2 คำนิยามและองค์ประกอบของดุลการชำระเงิน 182
7.2.1 ดุลบัญชีเดินสะพัด (current account balance) 183
7.2.2 ดุลบัญชีทุนเคลื่อนย้าย (capital account) 184
7.3 ดุลการชำระเงินและทุนสำรองระหว่างประเทศ (international reserves) 187
7.4 ความไม่สมดุลของดุลการชำระเงินและกลไกการปรับตัว 189

ตัวอย่าง

หน้า

7.5 บทประยุกต์การวิเคราะห์ดุลการชำระเงิน 195
7.5.1 องค์ประกอบของความไม่สมดุลของดุลการชำระเงิน 195
7.5.2 การเกินดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นเรื่องที่ดีเสมอหรือไม่ 197
7.5.3 นัยของดุลการค้าระดับทวิภาคีกับการทวีความสำคัญของ GPS 200
7.6 บทสรุป 201
ภาคผนวก 7.1 ดุลบัญชีเดินสะพัดกับช่องว่างระหว่างการออม-การลงทุน 202

บทที่ 8 อัตราแลกเปลี่ยนและนัยต่อเศรษฐกิจ 203
8.1 บทนำ 203
8.2 แนวคิดพื้นฐานของอัตราแลกเปลี่ยนและวิธีวัดดัชนีอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงิน 204
8.3 อุปสงค์และอุปทานในตลาดเงินตราต่างประเทศ 209
8.3.1 การซื้อ-ขายสินค้าและบริการ (ดุลบัญชีเดินสะพัด) 209
8.3.2 การลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงิน (ดุลบัญชีทุนเคลื่อนย้าย) 214
8.4 ดุลยภาพในตลาดเงินตราต่างประเทศและการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน 217
8.5 อัตราแลกเปลี่ยนกับความสามารถในการแข่งขัน 220
8.5.1 การปรับลุ MLC และปรากฏการณ์ J-Curve 220
8.5.2 การลดค่าเงินและการส่งผ่านอัตราแลกเปลี่ยน 222
8.5.3 อัตราแลกเปลี่ยนกับการกำหนดราคาเพื่อส่งออก 223
8.6 บทสรุป 231
ภาคผนวก 8.1 ความมี-ไม่มีเสถียรภาพของตลาดเงินตราต่างประเทศ 232

บทที่ 9 ตลาดอนุพันธ์เงินตราต่างประเทศกับการประกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน 239
9.1 บทนำ 239
9.2 กิจกรรมในตลาดเงินตราต่างประเทศและกลไกการทำงาน 241
9.2.1 กิจกรรมการซื้อ-ขายในปัจจุบัน (spot contract) 241
9.2.2 การซื้อขายตราสารอนุพันธ์ในตลาดเงินตราต่างประเทศ 241
9.2.2.1 สัญญาการซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า (forward contract) 241

ตัวอย่าง

หน้า

9.2.2.2 Currency Future 244
9.2.2.3 Currency Swap 244
9.2.2.4 การซื้อขายสิทธิ หรือ Option 245
9.3 ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนและการตัดสินใจประกันความเสี่ยง 250
9.3.1 ประเภทความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน 250
9.3.2 เมื่อไรผู้ประกอบการจึงจะซื้อประกันความเสี่ยง 253
9.4 ประสบการณ์ของไทย: ทำไมนักธุรกิจไม่นิยมประกันความเสี่ยง 259
9.5 บทสรุป 263

บทที่ 10 แบบจำลองเศรษฐกิจมหภาคและบทประยุกต์ 265

10.1 บทนำ 265
10.2 โครงสร้างพื้นฐานของแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาค 266
10.3 ดุลยภาพในระบบเศรษฐกิจ 270
10.3.1 ตลาดสินค้าและบริการ 270
10.3.2 ตลาดเงิน 272
10.3.3 ตลาดพันธบัตร 273
10.4 กลไกการปรับตัว 275
10.4.1 นโยบายการเงิน 277
10.4.2 นโยบายการคลัง 280
10.4.3 อัตราดอกเบี้ยตลาดโลก 284
10.5 บทสรุป 287

บรรณานุกรม 289

ดัชนี 318

ตัวอย่าง

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 ข้อเสนอเชิงนโยบายจากแนวคิดความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน 35

ตารางที่ 3.1 ราคารถยนต์เปรียบเทียบของประเทศต่างๆ ในปี พ.ศ. 2557 56

ตารางที่ 3.2 เพดานภาษีศุลกากร ภาษีศุลกากรทั่วไป และภาษีศุลกากรใช้จริงของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและโอเชียเนีย 2 ช่วงเวลา ได้แก่ พ.ศ. 2544 และ 2564 58

ตารางที่ 3.3 ภาษีศุลกากรใช้จริงของสินค้าขั้นปฐม สินค้าอุตสาหกรรม และสินค้ารวมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและโอเชียเนีย ณ พ.ศ. 2564 59

ตารางที่ 3.4 อัตราภาษีศุลกากรเฉลี่ยแบบถ่วงและไม่ถ่วงน้ำหนักของสินค้ารวม สินค้าขั้นปฐม และสินค้าอุตสาหกรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและโอเชียเนีย ณ พ.ศ. 2564 60

ตารางที่ 4.1 ประเด็นที่ควรครอบคลุมในงานศึกษาเชิงลึกรายสาขา 102

ตารางที่ 6.1 ศัพท์ที่มีการใช้เพื่ออธิบายการแบ่งแยกขั้นตอนการผลิต 148

ตารางที่ 6.2 การคำนวณต้นทุนรวมและต้นทุนเฉลี่ยเปรียบเทียบกันระหว่างการผลิตแบบแบ่งเป็น 1, 2 และ 3 ขั้นตอน 156

ตารางที่ 6.3 จุดเด่น/ประโยชน์-จุดด้อย/ต้นทุนของการแบ่งขั้นตอนแต่ละแบบ 157

ตารางที่ 8.1 อัตราแลกเปลี่ยนของไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ 4-12 มกราคม พ.ศ. 2555 205

ตารางที่ 8.2 อัตราแลกเปลี่ยนไขว้ระหว่างเงินบาทกับเงินตราต่างประเทศกับค่าเฉลี่ยแบบเลขคณิต (กรณีที่รายงาน 1,000 รูเปียต่อ 1 บาท) 205

ตารางที่ 8.3 อัตราแลกเปลี่ยนไขว้ (บาทต่อเงินตราต่างประเทศ 1 หน่วย) และค่าเฉลี่ยแบบเลขคณิต (กรณีที่ใช้หน่วยบาท/รูเปีย) 207

ตารางที่ 8.4 อัตราแลกเปลี่ยนไขว้ (บาทต่อเงินตราต่างประเทศ) กับค่าเฉลี่ยแบบเรขาคณิต (กรณีที่ใช้หน่วยบาท/1,000 รูเปีย) 208

ตารางที่ 8.5 อัตราแลกเปลี่ยนไขว้ (cross rate) บาทต่อเงินตราต่างประเทศกับค่าเฉลี่ยแบบเรขาคณิต (กรณีที่ใช้หน่วยบาท/1 รูเปีย) 208

ตารางที่ 9.1 รายชื่อนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ทำธุรกรรมซื้อ-ขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า 248

ตารางที่ 9.2 เครื่องมือที่บริษัทสามารถใช้ในการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน 251

ตัวอย่าง

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 ดัชนีมูลค่าการค้า การลงทุนโดยตรงและค่าตอบแทนแรงงานระหว่างประเทศของโลก (พ.ศ. 2513 = 100) ระหว่าง พ.ศ. 2513-2565 2

ภาพที่ 1.2 สัดส่วนการค้าชิ้นส่วนและส่วนประกอบต่อการค้าสินค้าอุตสาหกรรมของโลก ระหว่าง พ.ศ. 2531-2557 4

ภาพที่ 3.1 บทวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วนของการจัดเก็บภาษีศุลกากร 51

ภาพที่ 3.2 บทวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วนของการกำหนดโควตานำเข้า 62

ภาพที่ 3.3 การวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วนของการอุดหนุนการส่งออก 65

ภาพที่ 3.4 การวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วนของมาตรการบังคับใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศ 70

ภาพที่ 3.5 การวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วนของมาตรการบังคับใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศ: เปรียบเทียบสินค้าที่ประเทศมีความสามารถในการแข่งขันแตกต่างกัน 72

ภาพที่ 3.6 มาตรฐานสุขอนามัย มาตรฐานสินค้า และมาตรการตรวจสอบก่อนส่งออก ระหว่างปี พ.ศ. 2553-65 75

ภาพที่ 3.7 สัดส่วนของมาตรฐานสุขอนามัย มาตรฐานสินค้า และมาตรการตรวจสอบก่อนส่งออก ต่อมูลค่าการค้าโลก ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2565 (จำนวนมาตรการต่อพันล้านดอลลาร์สหรัฐ) 75

ภาพที่ 4.1 การวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วนของการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี 90

ภาพที่ 6.1 การแบ่งแยกขั้นตอนการผลิตของไอโฟน 149

ภาพที่ 6.2 การตัดสินใจแบ่งแยกขั้นตอนการผลิตเทียบกับการดำเนินการเองทั้งหมด 152

ภาพที่ 6.3 การตัดสินใจแบ่งแยกขั้นตอนการผลิตเป็น 2 ขั้นและ 3 ขั้น 154

ภาพที่ 6.4 การตัดสินใจแบ่งแยกขั้นตอนการผลิตภายใน-ระหว่างบริษัท และภายใน-ระหว่างประเทศ 158

ภาพที่ 6.5 Smiling Curve 166

ภาพที่ 6.6 ผลที่การทำ FTA มีต่อการเปลี่ยนแปลงต้นทุนการผลิต 172

ภาพที่ 6.7 โอกาสในการแบ่งขั้นตอนการผลิตไปยังประเทศ C 174

ภาพที่ 8.1 อัตราแลกเปลี่ยนตัวเงินและอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงระหว่างไทยกับเวียดนาม ระหว่างปี พ.ศ. 2536-2552 212

ภาพที่ 8.2 สมมติฐาน J-Curve 221

ตัวอย่าง

ภาพที่ 8.3 ดุลการค้าและอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศปากีสถานระหว่างไตรมาสที่ 4 ของ ค.ศ. 1976-ไตรมาสที่ 4 ของ ค.ศ. 2008 221
ภาพที่ 9.1 ค่าใช้จ่ายในการแลกเงินจำนวน 1 ล้านเหรียญสหรัฐ ในอัตราแลกเปลี่ยนที่แตกต่างกัน 252
ภาพที่ 10.1 Impossible Trinity 276

ตัวอย่าง

4.4 กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดและผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศสมาชิก

การวิเคราะห์ผลกระทบของการขยายตัวทางการค้าและการเบี่ยงเบนการค้าข้างต้นยังไม่ได้รวมข้อเท็จจริงประการหนึ่งที่ว่า ไม่ใช่สินค้าทุกชนิดจากประเทศสมาชิกจะได้รับการยกเว้นภาษีศุลกากรหรือได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร แต่จะมีเฉพาะสินค้าที่ผ่านการผลิต แปรรูป หรือใช้วัตถุดิบในประเทศสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญก่อน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ถิ่นกำเนิดของสินค้าต้องมาจากประเทศสมาชิกเท่านั้น โดยหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิสูจน์เรียกกันทั่วไปว่า กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิด (rules of origin-ROO)

กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดเกิดจากการที่ FTA เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกมีเสรีภาพในการกำหนดภาษีศุลกากรกับประเทศที่มิใช่สมาชิก ดังนั้นแต่ละประเทศจึงอาจเก็บภาษีศุลกากรกับประเทศที่มิใช่สมาชิกแตกต่างกันไปจนเป็นเหตุให้ผู้ส่งออกจากประเทศที่มิใช่สมาชิกใช้ประโยชน์จากความแตกต่างนี้ โดยส่งสินค้าไปยังประเทศสมาชิกที่เก็บภาษีศุลกากรต่ำสุด แล้วค่อยขายให้แก่ประเทศสมาชิกอื่นๆ การลักลอบเช่นนี้เรียกว่า การสวมสิทธิทางการค้า (trade deflection)[6]

ดังนั้นเพื่อป้องกันปัญหาการสวมสิทธิทางการค้า FTA จึงต้องกำหนด ROO นอกจากนั้นในทางทฤษฎี ROO ยังมีบทบาทสำคัญด้านอื่นด้วย เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดว่าการจัดตั้ง FTA จะให้ผลประโยชน์สุทธิแก่ประเทศสมาชิกหรือไม่ (Kemp and Wan, 1976) อย่างไรก็ตามหลักฐานเชิงประจักษ์จำนวนมากชี้ว่า ประเทศต่างๆ สามารถนำ ROO มาใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าได้[7] งานศึกษาของ Krishna (2005) ชี้ว่า FTA สามารถกำหนด ROO ได้ 4 ลักษณะเป็นอย่างน้อย

1. กฎการใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมด (wholly obtained-WO)

หลักการของ ROO ที่เป็นกฎการใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมดนั้น ค่อนข้างชัดเจนเพื่อใช้ยืนยันว่าสินค้านั้นๆ ผ่านกระบวนการผลิตในประเทศสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติตาม ROO ลักษณะนี้เป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ จนมีสินค้าเพียงไม่กี่ชนิดเท่านั้นที่ผ่าน ROO ลักษณะนี้ สินค้าในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรและเหมืองแร่ที่มักใช้วัตถุดิบในประเทศทั้งหมดโดยธรรมชาติอยู่แล้ว

---

[6] Shibata (1967) เป็นงานศึกษาชิ้นแรกๆ ที่ชี้ให้เห็นว่า FTA อาจทำให้เกิดการสวมสิทธิทางการค้า ตัวอย่างเช่น ในกรณีกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีอัตราภาษีศุลกากรใกล้เคียงศูนย์ จึงเป็นแรงจูงใจให้ประเทศที่มิใช่สมาชิกส่งสินค้าผ่านมายังสิงคโปร์ เพื่อให้สินค้าดังกล่าวเป็นเสมือนสินค้าที่ผลิตในสิงคโปร์ แล้วค่อยส่งไปขายยังประเทศสมาชิกอื่นๆ โดยไม่เสียภาษีศุลกากร

[7] ดูรายละเอียดใน Global Economic Prospects 2005 และงานอ้างอิงในเล่ม

ตัวอย่าง

6.7 ประโยชน์และข้อพึงระวังจากการมีส่วนร่วมใน GPS

ประโยชน์หลักของประเทศกำลังพัฒนาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมใน GPS คือ โอกาสที่ผู้ประกอบการของประเทศเหล่านี้สามารถที่จะส่งออกไปต่างประเทศได้ง่ายขึ้น เพราะผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องทำได้ทุกๆ ขั้นตอนการผลิต เพียงแค่มีความชำนาญในบางขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทานมีส่วนร่วมใน GPS และได้ประโยชน์จากการส่งออก

การมีส่วนร่วมใน GPS ยังมีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอันเนื่องจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีของบริษัทข้ามชาติ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการที่บริษัทเหล่านี้อาจเข้ามาลงทุนโดยตรง หรือ FDI หรือผ่านการว่าจ้างซัพพลายเออร์ในประเทศนั้น เทคโนโลยีที่ถ่ายทอดมาเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อให้บริษัทสาขา/ซัพพลายเออร์เหล่านี้สามารถผลิตสินค้า และ/หรือชิ้นส่วนต่างๆ ให้ได้มาตรฐานของ GPS และสามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์สุดท้ายของ GPS นั้นๆ ได้ เทคโนโลยีที่ถ่ายทอดเหล่านี้ยังมีโอกาสไปเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจอื่นๆ ในประเทศนั้นๆ ด้วย เพราะเทคโนโลยีเหล่านี้สามารถรั่วไหลได้ไม่มากก็น้อยแม้เจ้าของเทคโนโลยีไม่เต็มใจก็ตาม และเทคโนโลยีที่ถ่ายทอดผ่านกรอบ GPS มักจะสอดคล้องกับความชำนาญที่ประเทศนั้นๆ มี ดังนั้น การมีส่วนร่วมใน GPS มักนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตแก่บรรดาผู้ประกอบการภายในประเทศนั้นๆ ผ่านการถ่ายทอดนำเทคโนโลยีกับบริษัทที่เป็นอยู่ในเครือข่ายการผลิต และผ่านการลอกเลียนแบบหรือรั่วไหลของเทคโนโลยีไปยังบริษัทอื่นๆ ภายในประเทศ[16]

ประโยชน์เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา (developing countries) อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยจำนวนหนึ่งโดยเฉพาะกลุ่มนักสังคมวิทยาที่สนใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (governance) ใน GPS ที่มีความกังวลเกี่ยวกับผลเสียของการมีส่วนร่วมในเครือข่าย GPS ต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา อาทิ การติดกับดักอยู่ใน GPS ที่ทำแต่กิจกรรมการประกอบแบบง่าย ไม่ได้มีการพัฒนาทางด้านศักยภาพการผลิต และไม่ได้ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มมากนักกับประเทศกำลังพัฒนา หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมใน GPS ยังอาจสร้างปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมกับประเทศดังกล่าวได้ในระยะยาว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมใน GPS อาจจะได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะสั้น แต่อาจไม่ได้สร้างผลประโยชน์ในวงกว้างแก่สังคมและสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกว่าเป็น social และ environmental upgrading (Ponte et al., 2019) อย่างไรก็ตาม งานศึกษาในกลุ่มนี้ก็ไม่ได้เสนอให้ประเทศต่างๆ ถอยออกจาก GPS แต่พยายามเสนอแนะแนวทางการหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบต่อการพัฒนาประเทศมากกว่า

ตัวอย่าง

---

[16] เรื่องดังกล่าวในทางวิชาการอ้างถึงว่าเป็น FDI technology spillover ผู้สนใจสามารถดูวรรณกรรมปริทัศน์ได้ที่ Roject and Knell (2017)

7.5 บทประยุกต์การวิเคราะห์ดุลการชำระเงิน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การวิเคราะห์ดุลการชำระเงินและองค์ประกอบต่างๆ เป็นเรื่องสำคัญที่นักวิเคราะห์และนักธุรกิจต้องมีเพื่อการเข้าใจสภาวะเศรษฐกิจมหภาคของประเทศใดประเทศหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ดุลการชำระเงินและองค์ประกอบต่างๆ มีรายละเอียดมากมายที่ต้องพิจารณาร่วมนอกจากตัวเลขที่ชี้ว่า ในช่วงเวลาหนึ่งๆ มีการเกินดุลหรือขาดดุลเท่าไร ที่สำคัญคือการวิเคราะห์ในหลายมิติยังเป็นวิวาทะที่ยังหาข้อสรุปแน่ชัดไม่ได้ เนื้อหาส่วนนี้จึงหยิบยกวิวาทะสำคัญ 3 ประการขึ้นมาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ดุลการชำระเงินและองค์ประกอบต่างๆ

7.5.1 องค์ประกอบของความไม่สมดุลของดุลการชำระเงิน

องค์ประกอบของดุลการชำระเงินเป็นประเด็นหนึ่ง ที่ทวีความสำคัญขึ้นหลังวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกช่วงปี พ.ศ. 2540-2541 ซึ่งมีประเทศไทยเป็นจุดเริ่มต้น ในช่วงก่อนเกิดวิกฤตปี 40 ผู้กำหนดนโยบายของประเทศในภูมิภาคต่างมุ่งสนใจตัวเลขเกินดุล-ขาดดุลการชำระเงิน กล่าวคือ ตราบใดที่ประเทศมีดุลการชำระเงินเกินดุลมากพอ และทำให้สามารถสะสมเงินทุนสำรองฯ ได้ เศรษฐกิจมหภาคของประเทศนั้นๆ น่าจะมีเสถียรภาพ โดยไม่ได้สนใจว่าการเกินดุลดังกล่าวมาจากการกู้ยืมหรือการได้รับรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศสุทธิ นโยบายดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องการเปิดเสรีทางการเงินและการเปิดรับ OFCF ในช่วงปี ค.ศ. 1980 และต้นทศวรรษ 1990 ซึ่งถือเป็นค่านิยมของโลกในตอนนั้น

ประเทศในเอเชียตะวันออกจำนวนมากรวมทั้งไทยมีดุลการชำระเงินเกินดุลแม้จะขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ทั้งนี้เพราะมีดุลบัญชีทุนเคลื่อนย้ายเกินดุลมหาศาล โดยเฉพาะเงินทุนระยะสั้น (มีอายุน้อยกว่า 1 ปี) ความเชื่อในตอนนั้นคือ เงินทุนดังกล่าวมีระยะเวลาครบกำหนดน้อยกว่า 1 ปีก็จริง แต่เจ้าหนี้มักเชื่อมั่นและต่ออายุเงินกู้ได้แบบอัตโนมัติ

อย่างไรก็ตาม เมื่อประเทศประสบปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่อง บรรดาเจ้าหนี้ก็เริ่มขาดความเชื่อมั่นในการชำระเงินคืนของลูกหนี้ ตามหลักการแล้ว เป็นเรื่องปกติที่ประเทศในภาวะเศรษฐกิจขาขึ้นจะขาดดุลบัญชีเดินสะพัด หากเทียบเรื่องดังกล่าวในระดับบริษัท การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดก็เหมือนบริษัทที่ผู้บริหารมีแนวคิดทางธุรกิจดีแต่ขาดเงินทุน ดังนั้นการกู้ยืมเงินมาทำทุนจึงเป็นเรื่องปกติในช่วงแรก แต่หากเวลาผ่านไป เงินกู้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สถาบันการเงินและ/หรือเจ้าหนี้ก็จะเริ่มสงสัยถึงผลการดำเนินงานของโครงการฯ

ตัวอย่าง

9.3 ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน และการตัดสินใจประกันความเสี่ยง

9.3.1 ประเภทความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน

การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนส่งผลกระทบต่อธุรกิจได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงของระดับอัตราแลกเปลี่ยนกระทบกับระดับราคาในรูปเงินตราต่างประเทศของสินค้าที่ประเทศนั้นๆ ผลิต และกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัท หรือ operational exposure ถือเป็นความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ซึ่งเป็นประเด็นที่นำเสนอไปแล้วในบทที่ 8[9] ในความเป็นจริง การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนยังอาจกระทบกับพันธะทางการเงิน (financial obligation) ของบริษัทด้วย เช่น ยอดส่งออกและ/หรือรายรับเงินตราต่างประเทศที่กำลังจะได้รับ รวมถึงยอดหนี้สินและลูกค้าที่อยู่ในสกุลเงินตราต่างประเทศ ซึ่งผลกระทบต่อธุรกรรมที่เกิดขึ้นจริงนี้ เรียกว่าความเสี่ยงด้านธุรกรรม (transaction exposure)[10] ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่จะนำเสนอในหัวข้อย่อยนี้

เราต้องแยกความเสี่ยงด้านธุรกรรมออกมาเป็นหัวข้อต่างหากจากความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน เพราะความเสี่ยงด้านธุรกรรมและการดำเนินงานนั้น เป็นอิสระต่อกัน ธุรกิจอาจเผชิญความเสี่ยงด้านธุรกรรมไปพร้อมๆ กับความเสี่ยงด้านการดำเนินงานหรือไม่ก็ได้ ที่สำคัญคือ ธุรกิจอาจเผชิญแต่ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน โดยไม่ต้องเผชิญความเสี่ยงด้านธุรกรรมก็ได้ หรืออาจเผชิญแต่ความเสี่ยงด้านธุรกรรมก็ได้เช่นกัน

นอกจากนี้ แนวทางการลดผลกระทบจากความเสี่ยงทั้งสองแบบยังพึ่งพาเครื่องมือที่แตกต่างกัน ตารางที่ 9.2 นำเสนอตัวอย่างของเครื่องมือในการบรรเทาความเสี่ยงด้านธุรกรรมและการดำเนินงาน โดยการลดความเสี่ยงด้านธุรกรรมต้องพึ่งเครื่องมือทางการเงินเพื่อประกันความเสี่ยง เช่น การทำสัญญาซื้อ-ขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้าหรือเครื่องมืออื่นๆ ในตลาดอนุพันธ์ เนื้อหาต่อไปในหัวข้อย่อยจะพูดถึงความเสี่ยงด้านธุรกรรมเป็นหลัก

ตัวอย่าง

---

[9] งานศึกษาบางชิ้น เช่น Collier และ Davis (1985) ถือเป็นความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ (economic risk)

[10] นอกจากความเสี่ยงด้านธุรกรรมและการดำเนินงานแล้ว ยังมีผลกระทบอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่าความเสี่ยงจากการแปลงค่า (translation exposure) ซึ่งมักเกิดจากการที่บริษัทถือสินทรัพย์ในต่างประเทศ โดยเฉพาะการตั้งโรงงานในต่างประเทศจำนวนมาก โดยเป็นผลกระทบทางบัญชี ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Smith (2007) และ Eiteman และคณะ (2010)

.....อะไรคือ จุดเด่นของตำราเล่มนี้
ในความเห็นของผมจุดเด่นที่สุด คือ หลังจากอธิบายทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศด้านต่างๆ แล้ว อาจารย์อาชนัน ก็นำผลงานวิจัยที่ทันสมัยที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศและการพัฒนาอุตสาหกรรมในเอเชียและในประเทศไทย มาอธิบายว่าผลวิจัยสอดคล้องหรือขัดแย้งกับทฤษฎีหรือไม่ อย่างไร ผู้อ่านโดยเฉพาะนักศึกษาก็จะเห็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีและประโยชน์ของเศรษฐศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม หากตำรามีแต่คำอธิบายทางทฤษฎี หรือมีเฉพาะตัวอย่างของประเทศพัฒนาแล้ว นักศึกษาก็มักจะไม่มีความมั่นใจว่าจะเรียนทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ไป เพื่อ “หาพระแสง” อะไร.....

รศ.ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร

นักวิชาการเกียรติคุณและอดีตประธานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

.....หนังสือ “เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา” ของ รองศาสตราจารย์ ดร.อาชนัน เกาะไพบูลย์ เล่มนี้เป็นหนังสือที่ดี มีคุณค่าควรแก่การให้ความสนใจ เหมาะสำหรับนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ ผู้บริหารทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน และผู้สนใจทั่วไปที่ต้องการทำความเข้าใจเรื่องของเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเป็นอย่างยิ่ง

รศ.ดร.สมศักดิ์ แต้มบุญเลิศชัย

คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งชาติ

และอดีตอาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผมเคยสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศมาเมื่อหลายปีที่แล้วยังจำได้ว่าไม่สามารถหาหนังสือวิชานี้ที่เป็นภาษาไทยดีๆ ให้นักศึกษาอ่านประกอบได้ยาก ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศที่ครอบคลุมเนื้อหาทางทฤษฎีและหลักคิดของเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศได้ทั่วถึง..... ผมเชื่อว่าหนังสือเล่มนี้จะทำให้นักศึกษาเศรษฐศาสตร์หรือผู้สนใจในวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศได้มีทางเลือกในการหาตำราดีๆ สักเล่มมาอ่านและใช้ประโยชน์ได้ ต้องขอบคุณอาจารย์อาชนัน เกาะไพบูลย์ ที่ตั้งใจเรียบเรียงและนำเสนอเนื้อหาของเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศออกมาได้เป็นอย่างดีและเนื้อหาสาระครบถ้วน

ดร.สมชาย หาญหิรัญ

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ตัวอย่าง

ISBN 978-616-602-305-3
9 786166 023053
ราคา 400 บาท
หมวดเศรษฐศาสตร์
http://thammasatpress.tu.ac.th